

משנה - ידים - רמב"ם

[פרק א](#)

[פרק ב](#)

[פרק ג](#)

[פרק ד](#)

א

[פרק](#)

[פרק א - משנה א](#)

כבר ידעת כי לוג ד' רביעיות והנטילה הזאת אשר התיירו בפחות מרביעי
לכל אחד אמנם הוא במים שניים אבל מים ראשונים לא יהיו פחות
מרביעית לכל אחד וסבת מה שהקלנו במים שניים והיותם ראויים בפחות
מרביעית לפי שהידים כבר נטהרו במים ראשונים והוא אמרם בסבת זה
שאני התם דקא אתו משיורי טהרה ואין אנו צריכין אלא מה שימשח כל
היד בלבד ואמר ר' יוסי כי אע"פ שהם מים שניים אינם צריכין רביעית
לכל אחד אלא שיעור מה שיכלול היד בלבד אכן צריך שיהיה במים אשר
שפך ממנו השיעור הזה המיעוט רביעית והוא ענין אמרם ובלבד שלא
יפחתו לאחרון שבהם מרביעית ר"ל שיהיה בכלי בעת שישפך ממנו
האחרון רביעית ואמרו מוסיפים על השניים ביארה זאת התוספתא וזה
כי המים הראשונים כשרחץ קצת ידו היד כולה נשארה בטומאה ולא
נאמר שירחץ החלק אשר לא תתרחץ ותשלם לה נטילה ראשונה אבל
צריך שירחץ ידו כולה ובמים שניים אין הדבר כן אבל כשרחץ קצת ידיו

ותמו המים או נפסק השפיכה חוזר ומשלים רחיצת ידו שישפוך מים על החלק אשר לא נתרחץ והוא אמרם כיצד נטל את הראשונים ושפשף וחזר ונטל את השניים ואין בהם במים שיגיע לפרק הרי זה מוסיף עליהן אחד הנוטל לידו אחת וא' הנוטל לשתי ידיו ואין הלכה כר' יוסי:

פרק א - משנה ב

לא יתן לחבירו בחפניו. שלא ימלא ידיו וישפוך ע"י חבירו אשר רוצה לטהר ידיו וכבר קדם פירוש ההלכה הזאת ונתבארו עניניה בה' של פרה דרשהו
משם:

פרק א - משנה ג

שרה בהן פתו. ר"ל אם ישרה במים ההוא פת כבר הפסיד ושמו מכלל השופכים ואין נוטלין מהם לידיים וא"ר שמעון כי אילו נתכוין לשרות במים ההוא פתו ונפל הפת במים אחרים הרי הוא כשר כיון שלא נתכוין לעשות בו מלאכה אמנם היה זה שלא לרצון:

ואמרו ואפי' נתכוין ר"ל כמו אם או יהיה על דרך התבוננות כאילו אומר מפליא בתמיה ואפילו לא היה בכונה לא יפסיד אבל הם כשרים ואין הלכה כר"ש
התימני:

פרק א - משנה ד

מיחה בהם את המדות. שיכשך בהן את המדות עד שלא ישאר בהן ריח הדבר המדוד ואין הלכה כר' יוסי:

פרק א - משנה ה

אלו גלוסקין כמו כעבין וכיוצא בהם שעושין מעיסה טובה עשויה בטוב ובש"ס (פסחים דף ו:). שמא ימצא גלוסקין יפיפיה וכשמכניס העיסה הזאת במים כדי שימשח במים ההם פוסל לפי שהעיסה משנה אותם וגם כן נעשה בה מלאכה אמנם המים אשר רחץ בו ידו בעת שילוש העיסה ויקח בחפניו מן המים אינו פוסל לפי שידו לא תשנה המים והמלאכה אינה נעשת אלא במים אשר עלו בידו ולא במים אשר נשאר בכלי:

והקוף. בערב קד"ר והוא אשר קורין אותו במצרים אל נסני"א בלשון ערב אמר רבי יוסי שהוא פסול כששפך המים על היד וכן אינו ראוי שיטול הכלי וישפכו המים ממנו על הידים ויהיה האדם עצמו אשר הטה אותה עד שנשפכו המים על ידו אשר נטל ידיו ואין הלכה כרבי יוסי:

ב

פרק

פרק ב - משנה א

כבר נתבאר בחגיגה (דף כד:). כשנטמאת ידו האחת לא תטמא האחרת וכן כשנטמאו הידים יחדיו מטהרין אחד אחד וזה מותר לתרומה וכאשר נטמאו ידיו שניהם ורחץ אותם בשפיכה אחת אמר רבי מאיר כי לא יצא ברחיצה הזאת לפי שהמים מטמאים בידו האחת ואז תרחץ האחרת וכאילו רוחץ השניה ברחיצה האחרת ועיי"כ צריך שירחץ אותה אח"כ ברביעית ואז תטהר והוא מצריך במים שניים רביעית כיון שמים ראשונים היו שטיפה אחת לבי ידים והלכתא כתי"ק אשר יאמר כי אפילו היו שתי ידיו משטיפה אחת יצא ורחץ מים ראשונים כמצותן:

פרק ב - משנה ב

כבר הודעתוך בהקדמה אשר קדמתי כי מים הראשונים תחלה וכשנגע בהן ככר של תרומה חזר שני כמו שנשתרש אמנם מים שניים הם טהורים וכאשר טהר ידיו במים ראשונים ומצא על ידיו עץ או אבן היא חציצה ואין ידיו טהורים והם נשארים בטומאתן ולא יהיו מים שניים אשר ירחץ בהם טהורים ולא יטהרו הידים לפי שאין כונתו במים שניים שיטהרו הידים ויסירו טומאתם ואמנם הכונה בהם שיסירו מה שנתלה ביד ממים הראשונים אשר הם משקין טמאים כמו שביארנו וזה ענין אמרו שאין המים האחרונים מטהרין אלא המים שעל גב היד והבן זה ואמרו כל שהוא מבריית המים טהור רצה לומר שהוא אינו חוצץ ואם נפלו על ידיו במים ראשונים דבר מן הרמשים המתילדים במים העומדים ידיו טהורות ואין הלכה כרשב"ג ובתוספתי (פ"א) כל החוצצין בגוף חוצצין בידים ובקדוש ידים ורגלים בבהמ"ק. וכבר ביארנו חציצת הגוף במקואות:

פרק ב - משנה ג

כשנטל את הראשונים חוץ לפרק חזר מה שנכנס מן המים חוץ לפרק משקין טמאים כמו שהקדמנו וכן המים אשר על ידיו וכשנטל מים שניים הם מטהרים כל מה שנטל ידיו ממים ראשונים אמנם מה שנכנס מן המים הראשונים חוץ לפרק אין המים השניים מטהרין אותן לפי שאין מטהרין אלא עד הפרק ועל כן כשחזר מן המים אשר חוץ לפרק לידיים טמאו אותם לפי שהם משקין טמאים כמו שבארנו ועל כן כשטהר ידו אחת ואח"כ שפך מים שניים על ב' ידיו הרי נטמאו ידיו שניהם לפי שהמים השניים יטמאו בידו האחרת אשר לא נטהרה במים ראשונים וישובו המשקין טמאין ויטמאו היד האחרת אשר כבר טהרה וכן אם נטל ידו אחת במים ראשונים ונגב ידו הטהורה בידו האחרת או חכך אותה עם ידו האחרת טמאה לפי שהמים אשר עליהם הם משקין טמאין ומטמאים את הידים עד שישפוך עליהם מים שניים ואם חכך אותה בראשו ידו טהורה שכבר ביארנו שמשקין טמאין ואוכלין טמאין אמנם יטמאו הידים לא שאר אברי הגוף והתיר שירחצו אנשים רבים ידיהם קצתם על קצתם ואם היו טמאין ולא נאמר כי המים היורדין מידיהם העליונים הם משקין טמאים לפי שהם מים ראשונים והידיים אשר תחתיהן לא יטהרו במים ההם כיון שהוא טמא לפי שהם כולם במדרגת יד אחת אנו חושבין אותם ובתנאי שלא ידחקו ידיהם שלא יכנסו בהם המים כדי שלא תהיה חציצה:

פרק ב - משנה ד

כבר ביארנו ברביעי של טהרות כי ספק ידיים מכלל ספקות שטהרו חכמים וכבר קדם לך במסכתא הזאת כי מים שנעשה בהם מלאכה פסולים לנטילת ידיים וידוע הוא כי אוכלין טמאים מטמאין את הידים וכן ידיים טמאין פוסלין את התרומה וזה הענין מבואר וזה כי הוא שם כל ספק שנפל בטומאות הידים או בטמאם לזולתם הכל טהור ונשאר הדבר בחזקתו שהיה והוא אמרם הידים כמות שהיו וכן מבואר כי כשיפול הספק אם טהרו את הידים הטמאים כראוי או לא טהרו הרי הן טהורות ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק

ג

פרק ג - משנה א

זה מבואר וזה כי אי אפשר שיהיו תחלה אלא אם נגע באב מאבות הטומאות יכל אב הטומאה מטמא אדם וכשנגע בידו נטמא כולו ועל כן אמר להם אל תבקשו ממני שאמצא לכם ידיים תחלה חוץ מזה והוא בית המנוגע שאם הכניס ידיו לא נטמא כולו ואדם שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו אשר הוא חשוב אב הטומאה בענין שהוא יטמא ראשון ושני והוא עם כל זה לא יטמא אדם כמו שביארנו בסוף זבים וכן ג"כ כשנוגע בידיים חוזרין תחלה וידוע כי אוכלין שנטמאו במשקין חוזרין שניות וכן הכלים וא"ר יהושע כי ידיים שנגעו באוכלים שניים או בכלי שני מטמאין וחוזרין שני וחכמים אומרים כי אוכל ראשון וכלי שני הוא אשר יטמאו את הידים ומחזירין שניות והלכה כחכמים בבי המאמרים:

פרק ג - משנה ב

כבר ידעת כי השני הוא אשר הוא פוסל את התרומה וכבר ביארנו כי הידים טמאות הם שניות ולפי שאמר רבי יהושע כי מי שנגע בידו בדבר שהוא פוסל את התרומה אשר הוא שני נטמאו ידיו וחוזרין שניות וכן מי שהיתה ידו האחת טמאה ונגעה בידו האחרת טמאתה וחזרה שניה כמותה וחלקו עליו חכמים ואמרו לו אין שני עושה שני והביא להם ראייה מכתבי הקדש אשר הם במדרגת השני שהן פוסלין התרומה כמו שביארנו בסוף זבים ועם זה כשנגע אדם בכתבי הקדש חזרו ידיו שניות ופוסלין את התרומה כמו שנבאר אחר ההלכה הזאת והרי שני עושה שני והשיבוהו כי היות הספרים וידיים הבאין מחמתם מטמאין את הידים הוא הדבר מדברי סופרים לפי שהם מיי"ח דבר שגזרו וכן טומאת ידים כולן כשאר הטומאות ג"כ מדברי סופרי' כמו שכתבנו כי שלמה תקן ערובין וידיים וכיון שהדבר כן אין למדין דברי סופרים מדברי סופרים עד שנאמר כמו שהספר פוסל את התרומה ומטמא את הידים כך כל פוסל מטמא את הידים אבל נאמר מאי דתקון תקון מאי דלא תקון לא תקון ולא נלמוד דבר מדבר ואין הלכה כר' יהושע:

פרק ג - משנה ג

כבר ביארנו בסוף זבים הסבה אשר בעבורם גזרו על כתבי הקדש שהן פוסלין את התרומה כשנגעה בהם ולפי שרצו לקיים ולהעמיד הגזרה גזרו ג"כ שידיים הבאים מחמת הספר פוסלין את התרומה ושהאדם כשיגע בכתבי הקדש יהיו ידיו שניות ופוסלין את התרומה ועל הגזרה הזאת מדבר בכל הפרק הזה באמרו מטמא את הידים ואינו מטמא את הידים ואחר הגזרה הזאת גזרו זו הגזרה יותר כוללת ממנה ועזבו הענין הזה כולו והוא שכל הידים שניות פוסלות את התרומה בין נגעו בספר בין לא נגעו וזאת היא הנמנית בסוף זבים באמרו והידיים מכלל הדברים אשר פוסלין את התרומה והיא הנמנית ביי"ח דבר כמו שבארנו בסוף זבים וכן ביאר הש"ס (שבת דף יג:) וטעמם בגזרה האחרונה מפני שהידיים עסקניות ואין הלכה כר"ש:

פרק ג - משנה ד

גליון הוא אשר ישאר בלא כתיבה על הכתיבה ותחתיה ובין הדפין
ובתחלת הספר ובסופו ורבי יהודה אומר כי אשר ישאר בסוף כל זמן שלא
יעשה לו עמוד שיגלל עליו הספר ותכלול אותו קדושת הספר עדיין הוא
חול לפי שאפשר שיחתוך מה שנשאר בלא כתיבה ואין הלכה כרבי
יהודה:

פרק ג - משנה ה

בידינו עיקר כי פרשת ויהי בנסוע הארון וגוי' ובנחה וגוי' (במדבר יא)
הפסוקים כולם הם ספר בפני עצמו אמרו (משלי ט) חכמות (נשים) בנתה
ביתה חצבה עמודיה שבעה אלו הן ז' ספרי תורה אכן הם ז' באמרם כי
מתחילת הספר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ויהי בנסוע הארון
ספר בפני עצמו ומן ויהי בנסוע הארון עד סוף הספר ספר בפני עצמו ויהיה
מדבר סיני שלשה ספרים וד' חומשים הנשארם הרי ז' ואמרו מגלה
שכתוב בה ר"ל כי היריעה של ספר כיון שנכתב בו זה המנין מן האותיות
נתקדשה והיתה מכתבי הקדש רבי יהודה אומר כבן עזאי:

ד

פרק

פרק ד - משנה א

כבר זכרנו כי בכל מקום שיאמר במשנה בו ביום רומז אל היום הזה אשר
הושיבו את ר"א בן עזריה ופירוש נמנו וגמרו שהם מנו על נפשם כדי
שיסכימו על עצת הרוב ונמצא הרוב חולקין על ר"ע ופסקו ההלכה כמו
שזכר בכאן לא כמו שאמר רבי עקיבא וכבר נתבאר ההלכה הזאת בפי'
(עשירי) של כלים תעינה שם:

פרק ד - משנה ב

בו ביום אמרו כל הזבחים וכו'. ההלכה הזאת כבר נתבאר בתחלת זבחים (דף ב.):

פרק ד - משנה ג

כבר ידעת כי בשנה הראשונה מן השמיטה והב' והד' והה' מוציאין מעשר ראשון ואח"כ מעשר שני וזה סדר השנים ובשנה הג' והו' חלק הכתוב בה וצוה שיוציאו מעשר עני במקום מעשר שני אכן השנה הז' הרי היא שמיטה ואין בו חיוב מעשרות וידוע כי השמיטה אינה נוהגת אלא בארץ ובסוריא גם כן כמו שאמרו בתוספתא בראשון של כלים וכמו שנתבאר במס' שביעית (פ"ו) אבל בחוצה לארץ לא וראוי להוציא התרומות והמעשרות בחוצה לארץ מדרבנן כמו שנתבאר במקומות בתוספתא ובשנים אשר מוציאין בני א"י מעשר שני יוציאו גם כן בני חוצה לארץ מעשר שני ופודין אותו ומעלים דמיו לירושלים כמו שנתבאר במקומו ובשנים אשר מוציאין בהם בני ארץ ישראל מעשר עני יוציאו הם ג"כ מעשר עני ובשנת השמיטה אשר אין מוציאין בה בני ארץ ישראל מעשר לפי שהיא הפקר שכבר היה שתקנו הנביאים שיוציאו מבבל וסביבותיה מארץ בבל מעשר שני והזקנים והם האחרונים אחר עזרא כבר תקנו במצרים ושאר ארצות מצרים מעשר עני בשביעית ונפל המחלוקת בארץ עמון ומואב והם ערי סיחון ועוג איזה מעשר יוציאו בשנת השמיטה והיות רבי אלעזר מחמיר לפי שמעשר שני קדש ומעשר עני חול והביא ראיה ר' אלעזר מן המעשר והתרומה ר"ל כי המעשר אשר הזהיר עליו וירא מהשבתתו הוא קדש כמו התרומה ואמר השיב רבי טרפון ולא אמר דבר כו' ר"ל שהשיב תשובותיו הקודמות וכבר יצא רבי אלעזר מבית המדרש בעבור המחלוקת שנפל בינו ובין החכמים כמו שזכרנו בה' של כלים:

פרק ד - משנה ד

לפי שנתבלבלו האומות בזמן שנחריב כמו שנתפרסם בספרי הנבואה לפי שהיה מעביר האומות מקצה זו לקצה זו על כן חזרו משפחות האומות אצלינו נעלמים ואין אנו יכולין ללמוד ראייה ממקומותיהם וידוע כי ע' לשון כולם מותרין לבא בקהל מיד חוץ מעמון ומואב ומצרי ואדומי והעיקר בידינו דכל דפריש מרובא פריש וע"כ התירוהו לבא בקהל מיד והתבונן איך לא הניח ר"ג מלהכנס [בבית] המדרש ביום ההוא והוא המורד מן הישיבה והשיבו את ראב"ע כמו שנתפרסם לפי שהוא לא רצה בבטול התורה:

פרק ד - משנה ה

עברית. הלשון העברית וכתב העברי כתב עבר והוא כתב אשר כותבין בו התורה העם הנקראים אל סמירה והכתב הזה אשר נכתב בו אנחנו התורה הוא כתב אשורי והכתב אשר כתב יתברך התורה נקראת אשורי מן הגדולה והתפארת כמו (בראשית ל) באשרי כי אשורני בנות והוא אמרם אשורי שהוא מאושר שבכתב לפי שאינו משתנה ולא יפול בו דמיון לעולם לפי שאותיותיו בלתי מתדמות ולפי שאינו נדבק אות באות בשיטת כתיבתו ואין כזה שאר הכתיבות:

פרק ד - משנה ו

כבר ביארנו בראשון של אבות ענין צדוק ובייתוס וחברתם והם היוצאים מתורתנו המכחישים אותנו בקבלתנו:
ופי' קובלין. מתרעמים:

וספרי מירם. הם ספרים שמשיבין על תורתנו וחולקין עליה ונקראו ספרי מירם כלומר ספרים ידחם האלהים ויסירם מן המציאות כענין תכלה כמו שקוראים לבית אשר מתקבצים בו לדברים האלו בית אבידן וענינו בית יכריתו האלהים ותשובת רבן יוחנן להם תשובתו בענין הבזיון וליצנות בהם:

ותרוודות כפות. וכבר ביארנו כי הסבה אשר אנו אומרים כי כתבי הקדש מטמאין את הידים כדי שנשמרם ונרחיק מהם סבות הפסדם כמו שזכרנו

פרק ד - משנה ז

כבר קדם בה' של מכשירין מאמר המשנה כל הנצוק טהור ואע"פ שהעמוד שותת מחובר קצתו בכלי הטמא כמו שנאמר במים הבאים מבית הקברות שהם טהורים ואע"פ שראשו מחובר במקום טמא וכבר ידעת כי מדינינו כי העבדים שהזיקו אין חייבין בדיניהן בתשלומין כלל כמו שנתבאר בב"ק (דף פז.). נשים ועבדים וקטנים פגיעתן רעה הן שחבלו באחרים פטורים ואמנם היות האדם חייב כשהזיקה בהמתו הוא לשון התורה (שמות כא) כי יגח שור וגו' וכי יבער איש וגו' (שם כב):

שאם אקניטנו. אם אכעיסנו:

פרק ד - משנה ח

אומר צדוקי שאתם מפחיתין שם משה רבינו בהיותכם כותבין אותו בשטרות עם שם המלך ר"ל שאנו כותבין זמן לפלוני המלך ואנו כותבין בשטר ההוא כדת משה וישראל ואמרו להם חכמים כי אין זה גרעון לשמו אלא בזה גדולה לאותו המלך שאנו כותבין בתורה ה' עם פרעה ולא די בזה אלא שעוד נקדים שם פרעה כמו שנאמר (שם ה) ויאמר פרעה מי ה' ולפי שזכר הפסוק אינו מאושר שיחתום מסכתא מן המסכתות בהכחשת כופר לגבורה אבל באמונה בו על כן אמר וכשלקה מהו אומר ה' הצדיק: